

Leśnodorski, Bogusław

Rola nauk o przeszłości

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/1, 127-128

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NA II KONGRESIE NAUKI POLSKIEJ WYPOWIEDZI W DYSKUSJI*

Bogusław Leśnodorski

ROLA NAUK O PRZESZŁOŚCI

Wśród stwierdzeń sformułowanych w pierwszym dniu obrad Kongresu, częstokroć o pierwszorzędnej doniosłości dla całości naszej nauki, chciałbym zwrócić uwagę na dwa. Pierwsze z nich mówi o Polsce jako kraju rozwijającego się socjalizmu. Dotyczy to wszystkich dziedzin życia społecznego. Mówi także o nauce, przede wszystkim o jej roli i zadaniach. Mówi zatem m.in. o potrzebie rozwoju warsztatu naukowego, który byłby zdolny sprostać nowym czasom i zapewnić należyte nam miejsce w badaniach w skali światowej. Dotyczy to również ciągłego doskonalenia i rozwoju naszych metodologii stosowanej w uprawie naszych dyscyplin społecznych i humanistycznych, metodologii skupionej wokół podstawowych założeń marksizmu i otwartej ku nowym pomysłom i technikom badawczym. Drugie z wspomnianych stwierdzeń dotyczy rozumienia rewolucji naukowo-technicznej jako, jak wyrażono się, procesu społecznego. Stwierdzenie to reprezentuje liczne i konieczne związki naszych nauk z tym — tak ważnym — zespolem zjawisk.

Stoimy wobec wielu potrzeb i zadań, jakie nasuwają związki nowoczesnej nauki z życiem kraju i jego miejscem w świecie. Ale referat Sekcji XVII w sposób, jak się wydaje, nie dość pełny i wyraźny ukazał nie tylko owe potrzeby rozwoju i pewne niedostatki, ale również osiągnięcia i walory naszych nauk o przeszłości. Wśród tych walorów silniej należałoby uwydatnić dorobek wielu dyscyplin zaangażowanych w badania nad początkami naszej kultury i państwowości polskiej, dalej — przykładowo — w badaniach nad dziejami Ziemi Zachodnich i Północnych, które wraz z upowszechnianiem wiedzy przyczyniły się tak wydatnie do ich integracji z całością Ziemi Macierzystych Polski, a także w studiach nad historią nainowszą. Te ostatnie w znacznej mierze wyzwoliły się już z pierwotnych ograniczeń i uproszczeń. Przechodzą dziś w imię gruntownego ustalania faktów nie jeden raz przez stadium, że się tak wyrażę, neopozytywistyczne, ale dochodzą również do właściwych, pełnych ujęć integralnych.

Szczególne miejsce zajmuje szeroko i pięknie, acz nierównomiernie, rozbudowująca się u nas od czasów I Kongresu Nauki Polskiej historia zarówno wielu nauk szczegółowych, jak nowoczesnie pojęta historia myśli naukowej. Te ostatnie niewątpliwie trudniejsze ujęcia zapewniły polskim badaczom poczesne miejsce w nauce światowej; mówi się o polskiej szkole w tej dziedzinie. Upomnieć się trzeba o zapewnienie dalszych możliwości badawczych, w szczególności gdy idzie o czasy

* Wypowiedzi prof. B. Leśnodorskiego i prof. I. Pietrzak-Pawłowskiej były głosami w dyskusji podczas obrad XVII sekcji II Kongresu Nauki Polskiej. Zob. informację o Kongresie w niniejszym numerze „Kwartalnika” (Przypis Redakcji).

nowsze. Historia myśli naukowej, jak i historia instytucji nauce służących, posiada nie małe znaczenie także dla badań i rozstrzygnięć współczesnych.

Wielostronnego poparcia oczekuje również, podobnie jak w innych krajach, rozwijająca się dopiero, ale zapowiadająca wiele ważkich ustaleń — historia techniki. Zajmuje ona miejsce osobne, którego nie można — aczkolwiek związki są liczne — identyfikować z historią kultury materialnej.

Nowe drogi jednej i drugiej dyscyplinie zapewnia od lat prawie dwudziestu Zakład Historii Nauki i Techniki PAN. Do jego walorów należy nie częste w tym stopniu rozwinięcie współpracy i zapewnienie opieki i pomocy wszystkim inicjatywom i poczynaniom w tych dziedzinach w całym kraju.

Irena Pietrzak-Pawłowska

O FUNKCJACH HISTORII TECHNIKI W NAUKACH SPOŁECZNYCH

W rozważaniach o integracji nauki w perspektywie najbliższych dziesięcioleci wydaje się konieczne niwelowanie istniejących podziałów wiedzy w kategoriach określonych dyscyplin. Zapoczątkowano już formowanie wielodyscyplinarnych ośrodków badawczych. Wśród nich doświadczenia osiągnięte w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN zasługują na szczególną uwagę.

Rola badań nad historią nauki i techniki polega przede wszystkim na kooperacji przedstawicieli nauk przyrodniczych, technicznych i humanistycznych, co oddziałuje na rozszerzenie pola obserwacji badanych zjawisk.

Przedmiot badań nad historią nauki i techniki obejmuje problemy integralnego rozwoju obydwóch dziedzin. Kierunki planowanych badań podporządkowane są koncepcji syntezy dziejów nauki w Polsce oraz — zarysu historii techniki w Polsce. Uwzględnia się następujące zakresy tematyczne:

1) problemy teoretyczne rozwoju nauk i techniki w aspekcie ich ewolucji powszechnej;

2) historia podstawowych koncepcji we wzajemnych relacjach nauk przyrodniczych, matematyczno-fizycznych, technicznych oraz humanistycznych; ich wkład do kultury ogólnonarodowej;

3) historia wdrażania osiągnięć nauki i techniki, ich funkcje w rozwoju gospodarczo-społecznym naszego kraju oraz przyczyny opóźnienia w stosunku do krajów wyżej rozwiniętych;

4) kształtowanie się nowoczesnych systemów nauki i techniki, ich organizacji oraz innych przesłanek stymulujących postęp rewolucji naukowo-technicznej w warunkach Polski Ludowej;

5) problemy kształcenia kadr naukowych i technicznych w przeszłości i współcześnie z perspektywą wzbogacania osiągnięć materialnych i kulturotwórczych.